

B85/02

15 april 1985

OPVALLENDE STELLINGNAME ITALIAANSE CP IN DISCUSSIE OVER
COMMUNISTISCHE WERELDCONFERENTIE

Met enige regelmaat worden in de communistische beweging al een aantal jaren lang balletjes opgegooid over het houden van een wereldconferentie van communistische partijen. Omdat de meningen van de verschillende CP-en hierover sterk verdeeld zijn en omdat er bovendien in die meningen weinig of geen beweging zit, is de gedachte dat zoiets op een enigszins afzienbare termijn inderdaad zou kunnen plaatsvinden, bijzonder onwaarschijnlijk. Des te opvallender is het dat de Italiaanse CP het de afgelopen maanden nodig vond zich enkele malen achtereen tegen een dergelijke conferentie uit te spreken en dan ook nog bij monde van topfiguren van de partij, onder wie secretaris-generaal NATTA zelf.

OPVALLENDE STELLINGNAME ITALIAANSE CP IN DISCUSSIE OVER
COMMUNISTISCHE WERELDCONFERENTIE

Met enige regelmaat worden in de communistische beweging al een aantal jaren lang balletjes opgegooid over het houden van een wereldconferentie van communistische partijen.

Het gaat hier om een kwestie waarover de meningen van de CP-en sterk verdeeld zijn en waaromheen, tengevolge van die verdeeldheid, vaak nogal omzichtig gemanoeuvreed wordt. Duidelijk is dat de CP van de Sovjet-Unie zo'n communistische wereldconferentie graag zou zien. De CPSU heeft daarbij het beeld voor ogen van een demonstratie van communistische eenheid onder haar leiding. Duidelijk is ook dat de onafhankelijk gezinde CP-en - een aantal Westeuropese maar ook de Joegoslavische, Roemeense, Chinese, Japanse CP - zo'n conferentie niet wensen. Zij zien in de opzet die Moskou voor ogen staat, hun autonomie in het gedrang komen. Hun standpunt is dat de tijd waarin de communistische beweging een eenheid vormde onder leiding van de CPSU, definitief voorbij is en dat Moskou niet moet proberen naar dat verleden terug te keren.

Intussen houdt Moskou wel degelijk aan dit thema vast, zij het dat het, zoals al opgemerkt, er omzichtig mee omgaat. Zo vermijdt de CPSU-leiding het om een dergelijke conferentie te forceren. Wegblijvende partijen en onderlinge polemieken zouden immers niet de eenheid maar juist de verdeeldheid van de beweging demonstreren en tegelijkertijd het Sovjet-prestige schaden. Het is zelfs zo dat Moskou als regel niet zelf de aandacht op dit onderwerp vestigt maar dat overlaat aan (Moskou-getrouwe) zusterpartijen, om deze dan, al naar gelang dat opportuun lijkt, al dan niet bij te vallen. Zo konden de laatste tijd oproepen tot het houden van een wereldconferentie worden genoteerd van de kant van o.a. de Canadese en Oostduitse CP-en van een aantal Zuidamerikaanse CP-en. Ook werden dergelijke oproepen gelanceerd tijdens de internationale bijeenkomst die eind vorig jaar werd georganiseerd door het internationale communistische tijdschrift 'Vraagstukken van Vrede en Socialisme'*

Omdat de onafhankelijk gezinde partijen duidelijk niet van plan zijn om hun afwijzend standpunt te herzien of bij te stellen, is er intussen weinig aanleiding om te verwachten dat een communistische wereldconferentie binnen enigszins afzienbare tijd inderdaad zou kunnen plaatsvinden.

Des te opvallender is het dat de Italiaanse CP (PCI) het de afgelopen maanden nodig vond zich enkele malen achtereen tegen een dergelijke conferentie uit te spreken en dat dan ook nog te doen bij monde van haar topfiguren.

De eerste daarvan was Luciano GRUPPI, president van het TOGLIATTI-instituut voor Politieke Studies en lid van de centrale controlecommissie van de PCI. In een interview met de

-----
*Zie SBP-Focus B84/13, 17 december 1984

Joegoslavische radio, dat eind december jl. plaatsvond, wees hij een wereldconferentie af met het argument dat zo'n bijeenkomst de schijn van eenheid zou wekken terwijl er in werkelijkheid van eenheid geen sprake was. Volgens GRUPPI kon men daarom de contacten tussen de CP-en maar beter op bilaterale basis houden.

Kort daarop kwam Giancarlo PAJETTA, eerste man op het gebied van de internationale betrekkingen van de PCI, met zijn even negatieve stellingname. In het theoretische blad van de partij, Rinascita, gaf hij twee redenen om tegen een wereldconferentie te zijn. De eerste was dat een aantal partijen niet zou willen komen. De tweede dat het om een bijeenkomst van alleen communistische partijen zou gaan. Dat laatste argument houdt verband met het feit dat in de oproepen tot een wereldconferentie steeds als thema van de bijeenkomst de "strijd voor de vrede" wordt genoemd. Volgens de PCI moet die strijd door communisten en niet-communistische vredelievende krachten beide worden gevoerd en mag die niet ontaarden in het klakkeloos overnemen van de buitenlands-politieke parolen van de Sovjet-Unie. Aan deze voorwaarden zou een conferentie zoals door Moskou c.s. gewenst, uiteraard niet voldoen.

Dit afwijzende standpunt werd vervolgens in februari tot tweemaal toe herhaald door partijleider NATTA zelf, het meest uitgesproken in een interview met het Joegoslavische blad Nin. Ook hij meende dat het "inopportuun en schadelijk" zou zijn om bij de bestaande meningsverschillen tussen de communistische partijen toch te proberen een conferentie te laten plaatsvinden. Verder sprak NATTA zich in meer algemene termen uit tegen geluiden zoals die de laatste tijd wel uit Oost-Europa worden vernomen over de "positieve ervaringen" van Comintern en Cominform en over de noodzaak van "nieuwe vormen" van coördinatie tussen de CP-en. In dat verband wordt dan hernieuwde nadruk gelegd op het proletarisch internationalisme. NATTA maakte duidelijk dat de PCI daar niets van wilde weten.

Bij dit prominente koor voegde zich tenslotte nog Ugo PECCHIOLI, lid Secretariaat, die in het partijblad l'Unita refereerde aan de afwijzing door de PCI van "welke vorm dan ook" van internationale organisatie van de communistische partijen.

Overigens ontbrak ook een tegenstem niet. Die kwam van COSSUTTA, eveneens behorend tot de topleiding van de partij en daarbinnen de bekendste vertegenwoordiger van het pro-Sovjetstandpunt. In zijn stellingname legde COSSUTTA er de nadruk op dat er ondanks meningsverschillen tussen diverse CP-en, nog altijd sprake was van een communistische wereldbeweging. Een beweging die, zoals hij preciseerde, de route naar bevrijding volgde die was uitgezet door de Russische Oktoberrevolutie. Daarom, concludeerde hij, was er geen reden om zich tegen een internationale bijeenkomst van CP-en te verzetten.

Naar de achtergronden van deze PCI-discussie, die opvalt zowel door het niveau waarop de uitspraken werden gedaan, als door het feit dat deze binnen een korte tijd enkele malen werden herhaald, valt alleen maar te gissen.

Ter verklaring zou de veronderstelling kunnen worden gedaan dat het thema "wereldconferentie" in de communistische beweging op het ogenblik een reelere rol speelt dan soms wordt aangenomen. Men zou zich daarbij kunnen afvragen of de CPSU-leiding, na jarenlang door andere CP-en oproepen tot een wereldconferentie te hebben laten doen, er voor de nabije toekomst op uit is om te proberen "een fase van concrete multilaterale consultaties"* te introduceren om zodoende zo'n conferentie nu eindelijk eens echt een stap dichterbij te brengen. Wat dat "concrete" betreft kan er op gewezen worden dat het thema voor een eventuele conferentie al een poos circuleert : de vredesstrijd. Zou men verder aannemen dat de PCI nadere achtergrondinformatie over een en ander zou hebben, dan zou daarin een verklaring voor de herhaalde PCI-uitspraken gevonden kunnen worden. Serieuze aanwijzingen voor een dergelijke samenhang ontbreken echter. Wel constateerbaar daarentegen is het feit dat de verhoudingen in de communistische beweging - de PCI vestigde daar ook telkens de aandacht op - zodanig zijn dat een wereldconferentie voorlopig toch als erg onwaarschijnlijk moet worden gezien.

Omdat dit laatste de hierboven ontwikkelde constructie enigszins op losse schroeven zet, zou er nog aan een andere verklaring kunnen worden gedacht. Die zou kunnen zijn dat de PCI met haar uitspraken haar onafhankelijke en kritische opstelling, kortom haar eurocommunistische standpunt, tegenover Moskou heeft willen markeren.

De PCI kan daarvoor een interne en een externe reden hebben gehad. Wat de eerste betreft, binnen de partij bestaat een oppositie (o.a. COSSUTTA) die vindt dat de PCI haar opstelling in pro-Sovjetrichting moet veranderen. Weliswaar is de oppositionele groep maar klein maar men kan zich voorstellen dat de huidige partijleider NATTA, die zegt de eurocommunistische koers van zijn nog pas vorige zomer overleden voorganger BERLINGUER te willen voortzetten, geen ruimte wil geven aan COSSUTTA c.s. om hun invloed binnen de partij uit te breiden. De PCI-leiding kijkt daarbij ongetwijfeld uit haar ooghoeken naar andere Westeuropese CP-en waarbinnen orthodoxe, pro-Sovjetoppositiegroepen zich de laatste jaren toenemend zijn gaan roeren. Daarmee is tegelijk de externe reden aangeduid. Het is de PCI uiteraard niet ontgaan dat van de eurocommunistische stroming die zich een aantal jaren geleden in het Westeuropese communisme aftekende en waarbinnen zijzelf de toonaangevende partij was, weinig meer over is. Van de twee partijen die destijds de PCI rechtstreeks flankeerden, de Franse en de Spaanse CP, is de eerste allang teruggezwinkt op een uitgesproken pro-Sovjetkoers, terwijl de laatste aan een reeks factoren maar zeker niet in de laatste plaats aan interne tegenstellingen juist over dat eurocommunisme, vrijwel te gronde gegaan is. Verschillende kleinere CP-en die ook een eurocommunistische koers volgden (Engelse, Belgische CP), zagen zich de afgelopen jaren daarin eveneens geblokkeerd door interne pro-Sovjetoppositie. In feite is hierdoor de PCI als

-----
*Zie H. TIMMERMANN, Moskou Projekt einer neuen Kommunistischen Weltkonferenz, Bundesinstitut für Ostwissenschaftliche und Internationale Studien, nr. 1, 1985.

eurocommunistische partij min of meer alleen komen te staan binnen het Westeuropese communisme.

Tegen deze achtergrond kan men de uitlatingen van de PCI tegen een communistische wereldconferentie zien als een uiting van bezorgdheid over de hier aangegeven ontwikkeling in het Westeuropese communisme en als een verdediging van het eigen eurocommunistische concept tegen de gelijkenschakelings- en disciplineringsdrang vanuit Moskou.